

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про авторське право на тексти законодавчих актів (реєстр. № 5689 від 20 січня 2017 року)

Комітет з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 17 травня 2017 року (протокол № 59) на відповідність Конституції України проект Закону про авторське право на тексти законодавчих актів (реєстр. № 5689 від 20 січня 2017 року), поданий народним депутатом України Ю.-Б.Р. Шухевичем (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою, Законопроект розроблений з метою встановлення правового порядку захисту і використання текстів проектів законодавчих актів та інших офіційних супровідних документів з моменту їх реєстрації та оприлюднення до набрання ними чинності, та врегулювання суспільних відносин у сфері авторських прав авторів текстів законопроектів, які неправомірно використовуються іншими особами на власну користь.

Для досягнення мети Законопроектом пропонується встановити правові основи урегулювання відносин у сфері авторського права на тексти законодавчих актів, визначити об'єкт авторського права на тексти законодавчих актів, визначити суб'єкти авторського права на тексти законодавчих актів, право використання об'єкту авторського права на тексти законодавчих актів та заборона використання об'єкту авторського права на тексти законодавчих актів без письмового дозволу його авторів.

Також законопроект спрямований на чітке визначення сфери дії даних правових норм і положень щодо кола осіб та у часі і просторі, встановлення відповідальності за неправомірне використання об'єкту авторського права на тексти законодавчих актів.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з такого.

У Конституції України зазначається, що Україна є правовою державою (стаття 1), органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6), закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8).

За приписом частини другої статті 19 Конституції України органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

За Основним Законом України (частина четверта статті 13) держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом.

Разом з тим, кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності (частини перша, четверта статті 41 Конституції України).

При цьому, громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності; кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом (частини перша, друга статті 54 Основного Закону України).

Згідно з Основним Законом України (пункти 1, 7 частини першої статті 92) права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод, а також правовий режим власності визначаються виключно законом.

Конституційний Суд України в Рішенні від 24 грудня 2004 року № 22-рп/2004 зазначив, що забезпечення прав і свобод потребує, зокрема, законодавчого закріплення механізмів (процедур), які створюють реальні можливості для здійснення кожним громадянином прав і свобод (абзац четвертий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини).

Відповідно до частини першої статті 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Складовою верховенства права є принцип правової визначеності, основу якого утворює ідея передбачуваності (очікуваності) суб'єктом відносин визначених правових наслідків (правового результату) своєї поведінки, яка відповідає наявним у суспільстві нормативним приписам.

Принцип правової визначеності вимагає ясності й однозначності правової норми та забезпечення того, щоб ситуації та правовідносини залишалися передбачуваними (правові позиції Конституційного Суду України у рішеннях від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005, від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010, від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010, від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011).

Такий підхід узгоджується з практикою Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Про те, що принцип правової визначеності є складовою верховенства права, йдеться в рішенні ЄСПЛ від 28 жовтня 1999 року «Брумареску проти Румунії» (пункт 61).

У Законопроекті не враховано вимоги Конституційного Суду України (абзац другий підпункту 5.4. пункту 5 мотивувальної частини Рішення від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 (справа про постійне користування

земельними ділянками) і рішень ЄСПЛ у справах «Слоєв проти України», «Новіков проти України», «Барановський проти Польщі» та «Худойоров проти Росії» щодо визначеності, ясності і недвозначності правової норми, адже по-іншому не можна забезпечити її однакове застосування та виключити необмеженість трактування у правозастосовній практиці, що неминуче призводить до сваволі.

Крім того, у рішенні від 11 квітня 2013 року у справі «Веренцов проти України ЄСПЛ з посиланням на свої попередні рішення у справах «Газета «The Sunday Times» проти Сполученого Королівства (№ 1)», «Реквенї проти Угорщини», «Ротару проти Румунії», «Маестрі проти Італії» зазначив, що закон має бути доступним для зацікавлених осіб та сформульованим з достатньою точністю для того, щоб надати їм можливість регулювати свою поведінку аби бути здатними – за потреби, за відповідної консультації – передбачати тією мірою, що є розумною за відповідних обставин, наслідки, які може потягнути за собою його дія (пункт 52).

У супереч наведеним положенням Конституції України, правовим позиціям Конституційного Суду України та практиці Європейського суду з прав людини Законопроект допускає неоднозначне тлумачення та не містить завершеного механізму реалізації запропонованих норм.

Порядок роботи Верховної Ради України встановлюється Конституцією України та Регламентом Верховної Ради України (частина п'ята статті 83 Основного Закону України).

Статтями 90, 91 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI, зокрема, встановлено порядок оформлення законопроектів, проектів інших актів, які подаються до Верховної Ради України, визначено перелік супровідних документів до законопроекту, проекту іншого акта.

Відповідно до частини першої статті 92 Регламенту Верховної Ради України законопроект, проект іншого акта, внесений до Верховної Ради України з дотриманням вимог статей 90, 91 цього Регламенту, реєструється в Апараті Верховної Ради України в день його внесення.

Отже, законопроект з моменту його реєстрації в Апараті Верховної Ради України набуває статусу офіційного документа парламенту.

Зазначене узгоджується з визначенням поняття «офіційний документ», що міститься у примітці до статті 358 Кримінального кодексу України, за якою під офіційним документом слід розуміти документи, що містять зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію, яка підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру, чи може бути використана як документи - докази у правозастосовчій діяльності, що складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, а також окремими громадянами, у тому числі самозайнятими особами, яким законом надано право у зв'язку з їх професійною чи

службовою діяльністю складати, видавати чи посвідчувати певні види документів, що складені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити.

Відповідно до пункту «в» частини першої статті 10 Закону України «Про авторське право і суміжні права» видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру не є об'єктами охорони авторського права.

Наведене дає підстави для висновку, що текст законопроекту є об'єктом охорони авторського права лише до моменту реєстрації такого законопроекту в Апараті Верховної Ради України.

За таких обставин, положення Законопроекту не узгоджуються із правовою позицією Конституційного Суду України, викладеною у Рішенні від 3 жовтня 1997 року № 4-зп, відповідно до якої конкретна сфера суспільних відносин не може бути водночас врегульована однопредметними нормативними правовими актами однакової сили, які за змістом суперечать один одному.

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про авторське право на тексти законодавчих актів (реєстр. № 5689 від 20 січня 2017 року), поданий народним депутатом України Ю.-Б.Р. Шухевичем, суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ